

L'ESCULTOR
FÈLIX RIBES,
FILL DE PIERA
I DOMICILIAT
A TÀRREGA, AUTOR
DEL RETAULE
DE LA CAPELLA
DE LA PAERIA
DE CERVERA (1705)

Per Josep M.ª Llobet i Portella

5

ENTRE els anys 1679 i 1688 s'edificà a Cervera una nova casa de la Paeria, aprofitant, en part, construccions anteriors aixecades amb la mateixa finalitat. Aquest edifici s'amplià, un segle més tard i sense variar d'estil, en direcció a sol ixent i, amb diverses reformes interiors, ha perdurat fins els nostres dies¹.

L'edifici, que ocupa tot un costat de la plaça Major i es troba adossat al campanar de l'església de Santa Maria i a la Taula de Canvi², és un bell exemplar de l'arquitectura civil de l'època i mostra una façana de pedra picada on ressalten els escuts de la població i les mènsules que aguanten els tres balcons. Sembla que el projecte de la primera obra es deu a l'escultor Francesc Puig³ i en la construcció intervingueren els mestres de cases francesos Bernat Nuix i Joan Babre⁴. També consta que un targarí, Joan Mateu, portà pedra del Talladell destinada a l'obra⁵.

1. La capella de la casa de la Paeria

En la nova casa de la Paeria, s'hi construí, al voltant de l'any 1687, una capella. És esmentat com autor de l'obra Francesc Puig⁶, mentre que la portalada de pedra va ser feta per Josep Cases i Bernat Nuix⁷. Els escuts i la clau de la volta de la capella foren daurats per Josep Puig⁸.

Una vegada edificada la capella no s'hi posà retaule sinó, simplement, un quadre que va fer expressament el pintor Bernat Amorós. La pintura, que com veurem més endavant representava la Concepció de Maria Santíssima, fou pagada durant el mes de desembre de 1687 i costà 22 lliures⁹.

Sis anys després, arribava a Cervera un document, expedit a Roma el 14 de febrer de 1693 en nom del Papa Innocenci XII i amb una anotació feta a la cúria del bisbat de Solsona dos mesos més tard, que autoritzava a celebrar missa a la nova capella de la casa de la Paeria¹⁰.

2. El retaule de la capella

L'estat interior de la capella de la Paeria no devia complaure a les autoritats municipals cerverines, especialment a partir de l'any 1702 en què Cervera havia rebut el títol de ciutat. Així, en un consell celebrat el 4 de febrer de 1705, els paers es queixen de la pobresa de la capella, on —diuen— no hi ha retaule ni altre ornament sinó un quadre de la Concepció de Maria Santíssima, cosa que produeix mal efecte a les persones que ho veuen. El Consell municipal, atesa la preocupació dels paers, acordà que es fes construir un retaule per a la capella i es pagués amb diners de la població, ja que era «precís y nessessari lo aver-se de fer per lustre de la ciutat»¹¹.

Poc més d'un mes després de la celebració del consell, concretament el 25 de març del dit any de 1705, es pactà la seva construcció entre els paers de Cervera, en nom de la ciutat, i l'escultor Fèlix Ribes, domiciliat a la vila de Tàrraga¹².

Segons el document esmentat, el retaule ocuparia tota l'alçada i amplada de la capella, d'acord amb la traça sobre pergami que l'escultor havia portat. A la part central hi hauria la figura de la Concepció de Maria Santíssima —el mateix motiu del quadre que hi havia a la capella, el qual seria substituït pel retaule— en un tron envoltat de núvols i àngels, mentre que a la part superior caldria posar-hi la imatge de sant Miquel amb el diable als peus.

El retaule havia d'estar acabat en un termini de cinc mesos i el seu import es fixava en 175 lliures, pagadores en tres parts iguals, però les tribulacions ocasionades per la guerra de Successió no permetren que el retaule pogués ser col·locat al seu lloc en la data prevista.

Almenys això és el que es desprèn d'una súplica presentada per Fèlix Ribes a les autoritats municipals cerverines i llegida al consell celebrat l'onze de juliol de 1716, en la qual l'escultor manifestava que el retaule no havia pogut ser posat a la capella a causa d'haver-se hagut de desplaçar, ell, a Barcelona amb motiu de la guerra i que, malgrat les seves peticions que el retaule fos lliurat als paers cerverins no ho pogué aconseguir fins l'any 1709. Tot i que el retaule havia estat des d'aquella data de 1709 fins l'any 1716 sota la custòdia dels paers, moltes peces s'havien malmès, cosa que havia obligat a Fèlix Ribes a fer-les de nou, però això li havia ocasionat unes despeses que calia que li fossin compensades¹³.

3. L'autor del retaule

Fèlix Ribes, autor del retaule de la capella de la Paeria de Cervera, era fill de Piera i consta com a habitant de Tàrrega, almenys des de l'any 1697 fins el 1705.

L'última dada ens ve donada pels pactes concertats aquell any entre els paers de Cervera i l'escultor, els quals ja havem comentat, i la resta de la informació ens la proporciona tres documents notariais que havem localitzat guiats per la indicació de procedència —«scultor de la vila de Tàrrega»— continguda als pactes esmentats.

Imatge de la Concepció de Maria Santíssima (Museu Duran i Sanpere de Cervera).
(Fot.: Vicent Loscos).

Sant Miquel amb el dimoni als peus. (Museu Duran i Sanpere de Cervera).
(Fot.: Vicent Loscos).

Segons el primer d'aquests documents, datat el 21 de setembre de 1697, Fèlix Ribes, que havia estat nomenat procurador del mestre de cases Bonaventura Calbís i la seva esposa Maria Àngela Cardet, els quals eren de Tàrraga però en aquells temps residien a Sanaüja, traspassà el dit càrrec de procurador a l'advocat targarí Sebastià Planes¹⁴.

El segon document notarial ens informa que, el 20 de gener de 1699, Fèlix Ribes establí determinats tractes amb els frares del convent del Carme de Tàrraga, que en aquell moment eren Ciril Ferrer, prior, Joan Ciprià, sots-prior, Josep Montserrat, lector de Sacra Teologia, Albert Seguí, sacerdot, Joan Vilafranca, corista, i Francesc Gavarró, per la qual cosa rebé d'ells la suma de 222 lliures, les quals estaven dipositades a la Taula de Canvi de Cervéra¹⁵.

Finalment, en el tercer document, redactat el 27 d'abril de 1699, Fèlix Ribes, que torna a aparèixer com a procurador del matrimoni Calbís, reconeix la percepció de 64 lliures i 6 diners, quantitat lliurada pel fuster Francesc Mestres i la seva esposa Coloma Rossinés, domiciliats a Tàrraga, com a part de l'herència del difunt Marià Cardet, teixidor de lli de Tàrraga¹⁶.

En tots aquests documents notarians, Fèlix Ribes figura com a escultor habitant a la vila de Tàrraga.

No havem estat tan afortunats en la consulta d'altre tipus de documentació. Ni el volum de les *Estimes* de 1704, on consten els noms dels propietaris de les cases de Tàrraga, ni el llibre titulat *Obra de la nova fàbrica de l'església i campanar*, que va des del 1672 al 1722, ens ha ofert la més mínima informació sobre l'escultor¹⁷.

La consulta d'alguns llibres notarians que contenen capítols matrimonials, amb la finalitat de poder trobar Fèlix Ribes com a pubill en alguna família targarina, no ha estat, tampoc, profitosa.

La construcció de la nova església parroquial de Tàrraga¹⁸ i, també, la reedificació de la del convent del Carme, oberta de nou al culte l'any 1682¹⁹, amb les possibilitats de treball que oferien per a un escultor, sembla que podrien ser esdeveniments relacionats amb l'arribada o estada a la població de Fèlix Ribes. Amb tot, fins aquest moment no ens ha estat possible identificar cap obra targarina que pugui ser atribuïda, amb certesa, al dit escultor.

4. Dauradura del retaule

El final de la guerra de Successió no significà pels cerverins solament la normalització de la vida diària sinó que veieren com s'erigia una Universitat literària²⁰ que, en gran manera, donaria una nova projecció a la ciutat.

Per altra banda, la religiositat de l'època quedà manifesta quan el Consell municipal, atès que la ciutat desitjava que tots els dies que hi hagués reunió del Consell se celebrés missa a l'altar de la capella de l'Ajuntament «per lo mayor acert de la república», acordà, l'any 1719, que aquesta pretensió fos acomplerta²¹.

L'aspiració d'un major lluïment en els actes oficials degué influir, doncs, en la decisió, presa el 30 de novembre de 1738, de fer daurar el retaule de la capella de l'Ajuntament. El treball s'encarregà a Fèlix Pernau²² després que l'obra fos adobada per l'escultor Josep Caballo²³. Els pactes establerts entre els paers de Cervera i el daurador ens permeten saber amb detall la composició del retaule²⁴.

5. Decadència i destrucció parcial del retaule

Sembla que el retaule es portà, l'any 1802, quan la visita del rei Carles IV ocasionà una sèrie de reformes a la casa municipal, a un petit oratori construït a la part nova de l'edifici —la qual es bastí a les acaballes del segle XVIII—, situat entre l'Ajuntament i l'església de Santa Maria²⁵.

La capella anà desapareixent. De primer, patí les conseqüències del pas d'una escala pel seu interior i, l'any 1964, fou suprimida totalment en col·locar una gran finestra al mur on era oberta. L'escut de la població que presidia la portalada de la capella es posà, durant un període de temps, a l'interior de l'escala principal de l'Ajuntament i, a partir de les reformes dels anys 1987 i 1988, a una paret del vestíbul de l'edifici.

Quant al retaule, es veié afectat greument per les destruccions dels primers mesos de la guerra iniciada l'any 1936. Amb tot, hom pogué salvar la imatge de la Concepció i el grup de sant Miquel amb el dimoni als peus, peces que actualment es guarden al Museu Duran i Sanpere de Cervera. Elles són l'únic testimoni que coneixem de l'obra d'aquell escultor del final del segle XVII i principi del XVIII, anomenat Fèlix Ribes, fill de Piera i domiciliat a la vila de Tàrrega.

APÈNDIX

1705, març, 25, Cervera.

Pactes establerts entre els paers de Cervera i Fèlix Ribes, escultor domiciliat a Tàrrega, segons els quals aquest últim es comprometia a obrar un retaule per a la capella de la casa de la Paeria.

AHCC, FM, *Actes i negocis*, 1695-1707, f. 236.

Die 25 martii 1705 Cervarie

Sobre la fàbrica del retaule avall scrit, per hi entre los il·lustres senyors don Ramon de Navés, Joan Móra, Joan Verdager y Geronim Gener, lo present y corrent any pahers de la present ciutat de Cervera, de una part, y Fèlix Riba, scultor de la vila de Tàrrega, se ha pactat en lo modo y forma següent:

E primerament los dits il·lustres senyors de pahers donen a fer al dit Fèlix Ribas un retaule per la capella de la casa de la paheria de dita ciutat que a de umplir tot lo puesto de dita capella, tant de la alsada com de la amplària, si hi conforme la trassa que ha portat aquell en un pergami, en la qual se firmaran de pròpia mà dits il·lustres senyors de pahers, advertint que axis com s'i troba la figura de sant Antoni de Pàdua, en lloch d'esta hi ha de fer la figura de la Conseptió de Maria Santíssima ab un trono ab núvols y minyons, aquella més rellevada que lo restant de la història, y també una glòria ab núvols y minyons, y aixís com dalt del remato s'i troba la figura de sant Francesch, en lloch de ella ha de fer-i la figura de sant Miquel ab lo diable als peus.

Ítem ab pacte que dit retaule ha de tenir-lo fet y assentat dit Fèlix Ribas en dita capella per tot lo mes de agost primer vinent.

Ítem ab pacte que després de fet y assentat dit retaule, dins vuyt dias ha d'ésser judicat per dos escultors, anomenadors un per los dits il·lustres senyors de pahers y altre per lo dit Fèlix Riba, y no estant aquell bé, conforme dita trassa y ab lo modo sobre expressat, tinga obligació dit Ribas de fer y esmenar allò que faltava encontinent, altrament pugan dits il·lustres senyors de pahers fer-ho fer a gastos y despesas suas.

Ítem ab pacte que dits il·lustres senyors de pahers per lo preu de dit retaule convenen y en bona fe prometen donar al dit Ribas cent setanta-sinch lliuras, pagadoras d'esta manera, so és, ara aquelles 58 lliuras, 6 sous, 8 [diners], y las restants, so és, la meytat que seran altres 58 lliuras, 6 sous, 8 [diners], per tot lo mes de juny primer vinent y las altrás 58 lliuras, 6 sous, 8 [diners], a compliment de ditas 175 lliuras, quant aurà assentat dir retaule.

E ab los dits pactes convenen y en bona fe prometen, so és, los dits il.lustres senyors de pahers pagar-li las ditas 175 lliuras ab las pagas sobre ditas, ab obligació dels béns, rèdits y emolumens de dita ciutat, ab totas renunciacions nessessàrias y ab jurament, y lo dit Fèlix Ribas axís matex convé y en bona fe promet a dits il.lustres senyors de pahers fer lo dit retaulo ab lo modo y forma expressats, y tenir aquell assentat en dita capella per lo dit mes de agost primer vinent, y complir a tot lo demés que per sa part té a complir-se sens dilació ni escusa, etc., ab salari de procurador dins Cervera 5 sous y fora 20 sous, restitució de tots danys, missions y despesas, ab obligació de tots y sengles béns, tan mobles, etc., ab totas renunciacions nessessàrias axís de propri for com altras degudas y pertanyens, y ab scrytura de ters, obligació de sa persona y béns ab la sòlita constitució de procurador per firmar aquella llargament y ab jurament, etc.

Testes sunt illustres Josephus de Monserrat et Brossa, domicellus, et Franciscus Puig, scultor Cervarie.

Ítem ab altre acte lo dit Fèlix Ribas firma àpoca de rebuda als dits il.lustres senyors de pahers de ditas 58 lliuras, 6 sous, 8 [diners], que són per la primera paga de dit retaulo, lo modo de la paga és al comptans, in notarii et testium presentia et toto renuntiando, etc.

Testes predicti.

1. Un capítol del Llibre de Cervera (Tàrraga, Camps Calmet, 1972), obra d'Agustí DURAN I SANPERE, va ser dedicat a «La Casa Municipal». En realitat, és el text revisat d'un article de l'esmentat autor titulat «La Casa Municipal de Cervera» i aparegut al volum XXX del *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya* l'any 1920.
2. Sobre la institució eclesiàstica: RAZQUIN FABREGAT, Fernando, *Bosquejo Histórico de la Iglesia Parroquial de Santa María de Cervera, como monumento dedicado a la Virgen*, Lérida, Tipografía Mariana, 1932. Pel que fa a l'entitat econòmica: LLOBET PORTELLA, Josep M.^a, *La «Taula de Canvi» de Cervera y su entorno socio-económico (1599-1715)*, Lleida, Instituto de Estudios Ilerdenses, 1985.
3. Arxiu Històric Comarcal de Cervera, Fons Municipal, *Obres de la casa de la Paeria, 1679-1688*, f. 12.
4. AHCC, FM, *Actes i negocis, 1681-1694*, f. 97 a.
5. AHCC, FM, *Obres de la casa...*, f. 10.
6. AHCC, FM, *Obres de la casa...*, f. 29.
7. AHCC, FM, *Obres de la casa...*, f. 28.
8. AHCC, FM, *Obres de la casa...*, f. 28 i 29.
9. AHCC, FM, *Obres de la casa...*, f. 29. Segons DURAN, és un quadre actualment conservat al Museu Duran i Sanpere de Cervera; *Llibre de Cervera*, p. 256.
10. AHCC, FM, *Obres de la casa...*, pergami solter.
11. AHCC, FM, *Consells, 1687-1709*, f. 286 v.
12. Apèndix. El cognom de l'escultor, en els diversos documents que comentem, apareix amb les formes Riba, Ribas i Ribes.
13. AHCC, FM, *Consells, 1715-1736*, f. 21.
14. AHCC, Fons Notarial, Tàrraga, núm. 20, Antoni I Lloses, *Manual, 1696-1697*, f. 279 v.
15. AHCC, FN, Tàrraga, núm. 16, Francesc Colom, *Manual, 1698-1699*, f. 136; FM, Taula de Canvi, *Llibre Major, 1698-1715*, f. 19 v.
16. AHCC, FN, Tàrraga, núm. 20, Antoni I Lloses, *Manual, 1698-1699*, f. 218.
17. Aquests llibres formen part dels fons de l'Arxiu Històric Comarcal de Tàrraga.

18. Sobre aquesta obra: SEGARRA I MALLA, Josep Maria, *Història de Tàrrega, amb els seus costums i tradicions*, vol. II, Tàrrega, Museu Comarcal, 1987, pp. 177 i ss.
19. FORCADELL, Agustín M.^a, *El Carmen de Tárrega*, Tàrrega, Camps Calmet, 1961, p. 43.
20. Una història d'aquesta institució: VILA, Federico, *Reseña histórica, científica y literaria de la Universidad de Cervera*, Cervera, Cátedra de Cultura Catalana «Samuel Gili y Gaya», 21981.
21. AHCC, FM, *Consells*, 1715-1736, f. 78.
22. AHCC, FM, *Actes i negocis*, 1736-1738, f. 97 v.; *Clavaria*, 1739, f. 7.
23. AHCC, FM, *Clavaria*, 1739, f. 4.
24. Publicats per DURAN, *Llibre de Cervera*, pp. 267-268.
25. DURAN, *Llibre de Cervera*, p. 257; AHCC, FM, *Llibre dels comptes per la vinguda de Carles IV*, 1802.